

Впровадження нових сортів сільськогосподарських культур в умовах інтенсивного землеробства, коли досягається високий рівень агротехніки, має велике значення. Зокрема, за допомогою спрямованої селекції у рослин розвиваються цінні господарсько-біологічні ознаки, внаслідок чого досягають поліпшення якісних показників, підвищення стійкості рослин проти хвороб і несприятливих кліматичних умов.

Заходи по розвитку зернового виробництва, кукурудзівництва, зокрема, можна поділити на дві групи. Перша, включає такі, які не потребують великих інвестицій: вдосконалення структури посівних площ, освоєння науково обґрунтованих сівозмін, проведення агротехнічних заходів в оптимальні терміни, вдосконалення організації виробництва. Друга група заходів пов'язана із значними витратами: внесення оптимальних доз добрив, застосування засобів захисту рослин, внесення гербіцидів, придбанням нової техніки.

Узагальнюючим показником рівня інтенсифікації в рослинництві є поточні витрати коштів на гектар посіву сільськогосподарських культур.

Високі ціни на добрива, паливно-мастильні матеріали, нову техніку та обладнання, змушують товаровиробників реально оцінювати свої можливості і вирощувати такі культури, які в нинішніх умовах дають найбільші прибутки в розрахунку на одиницю продукції. До них відносяться пшениця та ячмінь із групи зернових та зернобобових, соняшник - із групи технічних.

Для підвищення економічної ефективності виробництва кукурудзи на зерно необхідна розробка, обґрунтування і запровадження ресурсозберігаючих низько затратних технологій. Суть інтенсивної технології полягає у створенні оптимальних умов для вирощування сільськогосподарських культур, проведення повного комплексу науково-обґрунтованих прийомів обробітку ґрунту та одержання врожаю.

В умовах диспаритету цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, занадто високі ціни на паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, важливо в кожному конкретному господарстві, з урахуванням забезпеченості матеріально-технічними ресурсами, використовувати такі технології, які б забезпечували зменшення затрат на одиницю продукції і збільшення виробництва власної високоякісної і екологічно безпечної продукції.

Аналіз показав, що навіть в умовах, що склалися, завдяки використанню спеціальних технологічних прийомів, можна добитися підвищення урожайності і економічної ефективності виробництва.

В умовах ринкової економіки, освоєння нових форм господарювання, значного прискорення повинен набути науково-технічний прогрес в селекції, насінництві та науково-обґрунтовані технології вирощування кукурудзи, нерозривно пов'язані з проблемами екологізації, оскільки в умовах сьогодення, технології вирощування сільськогосподарських культур, що застосовуються в окремих господарствах, призводять до різкого погіршення як навколишнього середовища, так і отримуваної продукції. Як свідчить практика останніх років та закордонний досвід, інтенсивна технологія буде прогресивною при умовах, коли кожна технологічна операція застосовується з урахуванням особливостей конкретного року, поля, сівозміни, особливостей сорту або гібриду та інших факторів.

ОСОБЕННОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ТУРКМЕНИСТАНА

МУХАММЕДОВ ЧАРЫ

*Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенка*

**Научный руководитель – к.э.н., доцент
Зайка С.А.**

Сельское хозяйство традиционно играет большую роль в Туркменинии. Туркменский народ тысячелетиями возделывал и культивировал сельскохозяйственные культуры на поливных землях. Имеет большой опыт в выращивании хлопка, бахчевых, овощей и фруктов, винограда. Традиционно в Туркменистане выращивают хлопок. Доминантой среди сельскохозяйственных культур он стал еще во второй половине 19-го века. В 20-том веке объемы выращиваемого хлопка неуклонно увеличивались, а в 2010 году в Туркменистане собран рекордный за всё время урожай хлопка - почти 1,5 млн. тонн, и при этом с одними из самых высоких мировых цен на хлопок.

Государством Туркменистана был разработан ряд программ по поддержке дайханства. Среди них - «Зерно», «Новое село» и др. Президент Туркменистана выступил с инициативой создания в стране аграрной партии. Сельское хозяйство играет большую роль в занятости населения. Более половины жителей страны заняты в этой сфере. Правда, это количество пусть постепенно, но уменьшается.

Площадь орошаемых земель в настоящее время составляет около 1,5 млн. га, а общая площадь сельскохозяйственных угодий составляет около 39 млн. га. Из-за суровых климатических условий в Туркменистане возможно почти исключительно

только поливное земледелие. Лишь в горах есть не большие участки богарного земледелия. В стране постоянно ведутся работы по расширению ирригационных сооружений, ремонт и чистка старых. Огромную роль в сельском хозяйстве Туркменистана имеют Амударья и Каракумский канал, вода которых орошает более 90 % всех площадей.

У жителей села социальный уровень жизни, как и в других странах ниже, чем у жителей города. Большинство сельскохозяйственных работников, как в поле, так и на предприятиях агротехнического комплекса получают заработную плату в среднем ниже средней по стране. Для предприятий арендующих собственные участки существуют проблемы с поливной водой (в которой периодически дефицит), минеральных удобрениях, сельскохозяйственной технике, средствах для борьбы с вредителями.

Хлопководческая отрасль, ведущая в сельском хозяйстве страны. Туркменистан выращивает 15 % всего хлопка стран Содружества, в том числе более 30 % тонковолокнистого.

Кроме хлопка в Туркменинии на протяжении всех последних лет увеличивались сборы зерновых. В 2010 году урожай зерна составил около 1,6 млн. тонн, что позволило впервые в истории Туркменистана его экспортировать. Но в целом, значительную часть хлеба приходится еще импортировать из России, Казахстана и ОАЭ. Чтобы полностью снабжать себя собственным хлебом, Туркменистану не обходимо выращивать до 2,0 млн. тонн в год.

В дельте Амударьи высоко развито рисоводство. Выращивание риса - одно из наиболее прибыльных направлений сельскохозяйственного производства для туркменских дайхан.

В конце XX века в Туркменистане начали в больших объёмах выращивать сахарную свеклу - сырьё для сахаросвеклового завода в Марыйском велаяте. Значительно увеличились посевы овощей, которые перерабатываются на месте, а также доставляются на рынки поселков и городов. Одним из крупнейших предприятий по переработке овощей и фруктов является акционерное общество «Фрухубелен», которое перерабатывает томаты и производит фруктовые соки и нектары. Посевы томатов выросли в Ахалском велаяте во много раз.

Садоводство - древнее направление сельского хозяйства в Туркменистане. Основными садоводческими районами являются предгорья и ущелья Копетдага и Койтендага. В Туркменистане выращивают груши, яблоки, персики, айву, урюк, вишню, черешню, а в субтропиках - гранаты, маслины, хурму, инжир, грецкий орех, миндаль.

Для медицинской промышленности

выращивается ценное сырьё - солодковый корень, который также применяется и в промышленности, в частности в пивоварении.

В Туркменинии традиционно выращивают джугару, ячмень, а также кукурузу для корма скоту, которые относятся к зерновым. Около 30 % посевных площадей занято под кормовые культуры, для корма скоту. Основную часть этих площадей составляет люцерна.

Скотоводческая отрасль также имеет очень древние корни. Туркмены традиционно занимались разведением мелкого и крупного рогатого скота, верблюдоводством.

Зона пастбищного скотоводства занимает 96 % территории страны. Но лучшие пастбища расположены на возвышенности Карабиль Марыйского велаята.

Развитие животноводства характеризуется углублением специализации. В Туркменистане действуют специализированные животноводческие фермы и целый ряд межхозяйственных комплексов и пунктов по откорму овец и других видов животных.

Специализация и концентрация молочного скотоводства осуществляется за счет строительства крупных молочных комплексов, концентраций и комплексной механизации существующих ферм.

Около 80 % поголовья мелкого рогатого скота составляют каракульские овцы. В Туркменистане накоплен большой опыт введения каракулеводства в крупных специализированных хозяйствах. Крупный рогатый скот даёт 1/3 валовой продукции животноводства страны. Удельный вес говядины в общем производстве мяса составляет более 30 %.

Большое значение в Туркменистане имеет коневодство. Разведение лошадей - традиционно для туркмен, а лошади ахалтекинской породы получили мировую известность. На конец XX века поголовье лошадей составляло 16 тыс. особей, в том числе 7 тыс. ахалтекинцев, 2500 лошадей чистопородных.

Свиноводство получило развитие в 60-ые годы прошлого века. В настоящее время производство свинины значительно сократилось, при этом свиноводство переместилось почти исключительно в частный сектор.

Верблюдоводство является типичной пустынной отраслью животноводства. В Туркменистане имеется более 100 тыс. верблюдов, более 50 % которых находятся в западном и прикопетдагском районах.

Важной и давно существующей отраслью сельского хозяйства является шелководство. Туркменистан производит 15 % коконов региона. Шелководство распространено по всей стране, за исключением западных районов. На Лебапский велаят приходится около 50 % заготавливаемых в стране коконов.

Не мало важную роль имеет и пчеловодство. Мургапский оазис является важнейшим пчеловодческим районом Туркменистана. Пчелы имеют большое значение, как опылители. Пчеловодство широко представлено в предгорьях и горах Копетдага.

Птицеводство развивается быстрыми темпами. В Туркменистане открыты современные птицефермы, почти полностью автоматизированные. Одна из крупнейших таких фабрик открыта в Бахардене.

АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ТА СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ В УКРАЇНІ

НИКОНЕНКО А. В.

*Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – асистент

Півень А. В.

Соняшник є основною олійною культурою, що вирощується в Україні, у складі всіх олійних культур, займає 70% посівної площі та 85% валового збору. У нашій державі з насіння соняшнику виробляється приблизно дві третини всієї рослинної олії. Соняшникова олія має важливе народногосподарське значення. Її споживають як цінний харчовий продукт у натуральному вигляді, широко використовують у харчовій, лакофарбовій, парфумерній та інших галузях промисловості для виробництва маргарину, оліфи, мила тощо. Тому соняшник – одна з прибуткових культур України з найвищим рівнем рентабельності серед сізьькогосподарських культур. Соняшник більш ніж на 90% забезпечує сировинну базу і функціонування олійно-жирового підкомплексу України.

Так, у 2015 році від реалізації соняшникової олії господарства суспільного сектору отримали 28148,1 млн. грн. прибутку, тому соняшник посідає особливе місце в економіці та формуванні експортного потенціалу країни. Високий рівень рентабельності вирощування цієї культури та виробництва з неї олії, зумовлений мінімальними виробничими витратами і порівняно високою реалізаційною ціною, стимулював значне розширення посівних площ. Висока відпускна ціна робить олійнопереробну галузь економічно вигідною для народного господарства України, сприяє підйому економіки. Попит на соняшник і соняшкову олію суттєво не зменшується при зростанні цін. Тому виробництво олійних культур і олієжирової продукції є одним з

пріоритетних і перспективних напрямів розвитку аграрного сектора економіки України.

Найсприятливіші природні умови для вирощування соняшнику в Україні в зоні Степу (північна, східна та центральна його частини).

Відзначимо, що згідно з даними Держстату, станом на 1 вересня ц.р. в Україні було зібрано 4,8 млн тонн насіння соняшнику з площі 2,4 млн га при середній врожайності 20,3 ц/га або 48% прогнозу. Валовий збір соняшнику в 2014 році скоротився на 7,7% в порівнянні з 2013 роком — до 10,1 млн тонн.

Закупівельні ціни на соняшник в період з 2 по 8 квітня 2015 року зросли в середньому на 600 грн/т і складають 9,6-10 тис. грн/т для фермерів на умовах поставки EXW франко-елеватор. Ціни на умовах CPT-завод для сізььгоспвиробників становлять 10-10,3 тис. грн/т

Так, висока ціна реалізації соняшникової олії призводить до того, що в окремих регіонах України ця культура в структурі посівних площ займає до 35%, нехтуючи загальним станом ґрунтів. Крім того, у порушення всіх агротехнічних вимог, окремі сізььгоспвиробники допускають вирощування соняшнику по кілька років на одних і тих же земельних ділянках, хоча припустима періодичність вирощування соняшника – не менше, ніж раз на сім років.

Вирощування сізьькогосподарських культур стало здійснюватись виключно за кон'юнктурою ринку, яка, ігноруючи екологічні вимоги, диктує виробництво, насамперед, «прибуткових культур». Практика показує, що господарювання в такий спосіб призводить не лише до надмірного виснаження, втрати родючості та погіршення інших корисних властивостей ґрунтів, а й робить результати діяльності сізьькогосподарських підприємств економічно малоефективними, або ж, навіть, збитковими.

Виробництво нерафінованої соняшникової олії в Україні у січні 2015 року становило 333 тис. тонн, що на 8,8% менше, ніж у січні минулого року, повідомила Державна служба статистики України[3]. При цьому січний показник виробництва соняшникової олії поступається грудневому на 13,6%. Так, у квітні 2015 року ми спостерігаємо різкий спад виробництва соняшникової олії в порівнянні із початком року, у квітні він становив 298 тис. т. Зниження цього показника, але не на багато, ми бачимо і у лютому – 315 тис. т. Найбільший результат спостеріався у березні 2015, він становив 341 тис. т.

На сьогоднішній день у нашій державі